

ÚJVIDÉKI EGYETEM
BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR
PEDAGÓGIA

**13. VAJDASÁGI MAGYAR TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI
KONFERENCIA**

TÉMA:
AZ ISKOLAPAD ÉS A VILÁGOT JELENTŐ DESZKÁK

MENTOR:
dr. JOSIP IVANOVIĆ

HALLGATÓ:
GYÖRE ÁGNES
MA I. évfolyam

ÚJVIDÉK, 2014.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	1
Bevezető.....	2
A színház mint társadalmi művészet.....	3
A színház és pedagógia.....	4
Színházpedagógia.....	4
A tanulás egy lehetséges megközelítésmódja.....	4
A színház és a közönség.....	5
A középiskolás közönség.....	6
A középiskolások.....	7
A pedagógiai kutatás bemutatása.....	7
Hipotézis.....	7
A kutatási eredmények bemutatása.....	8
A kutatás eredményeinek összegzése.....	9
Az iskolapad.....	10
Problémafelvetés.....	10
A tanár.....	11
A világot jelentő deszkák.....	12
Életkori jellemzők és a téma.....	13
Színházi nyelv.....	13
Következtetés.....	14
Irodalom.....	16
Mellékletek.....	17

Bevezető

Tanulmányomban a színház és a pedagógia kapcsolódási pontjaira szeretnék rámutatni. E kettő összekapcsolását azért tartom fontosnak és célszerűnek, mert a fiatalok tanítása és nevelése nem határolható az iskola kereteivel, hanem onnan kilépve is folytatódik. A színházművészet a fiatalok életében fontos szerepet játszik. A művészet mindig állítás valamiről valamilyen módon. A deszkák képzeletbeli világa a valós világra vonatkozó tudástartalmakat idéz fel és egy fiktív világ megteremtésén keresztül be tudja vonni a tanulókat e tudástartalmak létrehozásának folyamatába. Pontosabban, a hangsúly a társas helyzetek és azon keresztül bizonyos összefüggések és folyamatok megértésére helyeződik. Éppen ezért, fontosnak tartjuk kiemelni, hogy a színházi előadások e összefüggések feltárásnak eszközei lehetnek!

Korábbi vélekedések és kutatások a fiatalok kulturális igényeiről azt mutatják, hogy a diákok, különösen a középiskolások, ritkán látogatják a kulturális intézményeket, mint amilyen a színház. A jelen kutatás, ezt a problémát próbálja megvizsgálni és megvitatni. Azt akarjuk kikutatni, hogy a jelenlegi középiskolások generációja hogyan vélekedik a színházról. Először is azt szeretnénk kikutatni, hogy a középiskolások látogatják-e a színházi előadásokat, és ha igen, akkor milyen mértékben. Aztán, azt vizsgáljuk, hogy a középiskolások értékesnek tartják-e a színházat.

Azzal is foglalkozunk, hogy, mi képezheti a párbeszéd alapját, hogy milyen módon lehetne elősegíteni a színház és a ma fiataljai közti kapcsolatteremtést. Azt szeretnénk kideríteni, hogy az iskolai foglalkozások milyen módon készíthetik fel a diákokat a színházi látogatásokra és hogy a színházi előadások fókuszában milyen problémákat, kérdéseket, témákat szükséges körüljárásra felkínálni, annak érdekében, hogy a fiatalok számára is valóságos és érdekesek legyenek. A kutatás alapvető célja, hogy átfogó képet adjon arról az interakciót létrehozó eszköztéről, amely elősegíti az színház és a fiatalok közti eredményesebb kapcsolatteremtést.

A színház mint társadalmi művészet

A színházművészet megfogalmazásában gyakran abból indulunk ki, hogy a színházművészet az előadó-művészetek azon ága, amelynek keretében közönség előtt színjáték útján, beszéddel, mozdulatokkal, hanghatásokkal és látványelemekkel történeteket mutatnak be. Viszont, a színház lényegesen több, mint ami a színpadon látható. A színház magában foglal egy egész világot a színpad mögött: a színészeket, drámaírókat, a jelmeztervezőket és a műszakot. Tágabb körben magába foglalja a zeneszerzőket, zenészeket, koreográfusokat, a táncosokat, akrobatákat, költőket, újságírókat és mind közül talán a legfontosabb elemet, a közönséget. A színház valójában magas szintű csapatmunka, ezért a színház interakcióra épülő társas tapasztalatként is értelmezhető. Ez a meghatározás jelenti az egész munkánk során a legfőbb alapot. Különleges hangúlyt szeretnénk adni a színház emberi oldalának, hiszen tudniillik, hogy a színházi alkotók és a nézők emberek akik egy adott világban különféle társadalmi normák szerint vagy ellenében élnek. A nézőket a színház legfontosabb elemének tekintjük, akik az adott kultúra lakóiként, a hétköznapi, megszokott tevékenységük mellett a színházak terében találkoznak egymással és az alkotókkal, hogy részt vegyenek a mindennapi életükhöz valamilyen módon kapcsolódó előadásban. A színház más-más módon szolgálja a társas kapcsolatokban megjelenő emberi életet, ezért mint társadalmi jelenségre kell rá tekinteni, mert a színház egy olyan társadalmi művészet, amely éppúgy mint a zene, az irodalom, a tánc és a festészet, tükrözi és megerősíti a különféle vallási és politikai hitrendszereket, morális és társadalmi eszméket (Demcsák, Imre, 2005).

Magam is a társadalmi cselekményű színház szenvedélyes szerelmese vagyok. A színház amellet, hogy a sírás és a nevetés iskolája, egy szabad ítélőszék is, ahol az emberek téves erkölcsi tételeket tehetnek nyilvánvalóvá és élő példákkal állíthatják a nézők elé az emberi szív és érzelmek örök normáit is. Légsúlymérő, amely egy ország nagyságát vagy hanyatlását is jelzheti. Így, a színház, amely nem veszi át népe szívének társadalmi, történelmi lüktetését, amely nem fejezi ki népe drámáját, tájainak és szellemének valódi színeit, csak pusztán időtöltés. Ezért, ebben a tanulmányban a színházra úgy tekintünk mint a társadalmi élethez szorosan kapcsolódó praxisra, amely függ az adott társadalmi, kulturális, politikai és szellemi kontextustól (Lengyel, 1970).

A színház és pedagógia

A színháznak kétségtelenül nagy hatása van az élet minden részében, így pedagógiai szempontból is jelentős. A dráma felszabadító, élményt adó erejének az oktatás és a nevelés szolgálatába állításáról van szó. A színházi művészet a fiataloknak lehetővé teszi, hogy saját kreativitásukat felfedezzék és, hogy általában a művészettel megismerkedjenek. Az előadóművészet egy olyan művészeti forma, amely közvetlen kapcsolatot tart a feladó és a címzett között. Eppen ez az élő kapcsolat az, ami a mai elidegenedett világban még befolyásolhatja az embert, felébreszthet benne egyes esztétikai érzéseket, mély érzelmeket, empátiát, amely a személyiség lelki gazdagodását segítheti elő. Így, a színház közvetlen hatással van az emberiség, érzékenység kialakulására. Egy-egy előadás olyan életre szóló élményben részesíti a fiatalokat, amely az őket körülvevő világ megértésére és az ahhoz való viszonyuk kialakítására sarkallja őket. A színdarabok rendkívüli szociális és kollektív élményt biztosítanak. (Deme, 2009).

Színházpedagógia

A fentiek alapján, fontosnak tartjuk színház és a fiatalok közti kapcsolatteremtést. A színházpedagógiai törekvéseken belül is hasonló kérdések merülnek fel. A színházpedagógia minden olyan próbálkozást magába foglal, amely a színháznak, a dramatikus tevékenységnek bizonyos elemeit alkalmazza fiatalok körében avégett, hogy a színházzal a világot, vagy magát a színházat mint művészeti területet tanítsa. A színházpedagógia gyakorlata sokféle formailag különböző tevékenységet foglal magába, melyeknek célja, hogy létre hozzon egy közös gondolkodási színteret. Az utóbbi években számos külföldi színház fogott bele olyan programba, melynek célja, hogy a korábban két, egymástól elváló világban létező színházi alkotó és középiskolás néző találkozzon és beszédbe elegyedjen egymással. Itthon pedig sok fül számára még ma is újdonságként hathat a színházpedagógia kifejezés.

A tanulás egy lehetséges megközelítésmódja

A fiatalok és a színház közti kapcsolatteremtést elsősorban azért tartjuk fontosnak, mert a színház nem csak művészeti, hanem oktatási programokat is tud nyújtani, melyeknek gazdagító, bővítő és tanító szerepük van. A színházi előadások az ifjúság életében egy sajátos tanulási formát

jelenthetnek, amelyek segítik a valóság átélését, a személyiség fejlődését, társadalmi problémák végiggondolását és megértését, az alkotás szabadságával való megismerkedést, s ezen keresztül az egyén fejlődését.

A dráma abban segítheti a fiatalokat, hogy képesek legyenek alkalmazkodni a környező világhoz, amihez adaptív tudásra van szükségük. A színházi előadások olyan tudáselemeket mozgathatnak be, amelyek az oktatás hagyományos keretei közt nem feltétlenül kerülnek előtérbe. Arra, hogy e tudáselemek megjelenjenek és előtérbe kerüljenek, sokat jelent a dráma kapcsolódása a társadalmpolitikai problémákhoz. Ahogy azt már az első fejezetben is említettük, a dráma az emberi viszonyok kérdéseire és problémáira koncentrálnak, erkölcsi, társadalmi vagy életkori kérdéseket boncolgat. A drámában a társadalmi élet legkülönbözőbb aspektusai öltönek testet: munka, halál, jog, büntetés, ünneplés, utazás, kereskedelem stb., amelyek mindegyike számtalan kulturális elemre bontható le. Ebben az értelemben tehát a drámán keresztül a társadalmi élet számos területe megjeleníthető, hogy abban az egyes ember szerepét, motivációit, lehetőségeit, viselkedésének változásait és következményeit megismerjük és megértsük. A dráma ahhoz biztosít keretet, hogy a fiatal meghatározhassa a saját viszonyát ezekhez a kérdésekhez, valamint ezek alapos, több szempontú átgondolásán keresztül korábbi attitűdjét, koncepcióját, ha szükséges, átalakítsa. A színpadon látottakról a fiatalban akár olyan gondolatok születhetnek, amelyek a világról alkotott személyes viselkedését tükrözik. A fiatalok a színházba saját világképpel, többé-kevésbé megfogalmazott erkölcsi attitűddel érkeznek. A dráma, a színdarab pedig provokálja a gondolatokat, olyan kérdéseket kiváltva mint: mi az adott helyzetben az adekvát döntés, viselkedés. A fiataloknak lehetőségük lesz megvizsgálni a cselekvések, a motivációk és a következmények összefüggéseit, így bővítve a saját tapasztalataikat másokról, mások elviseléséről, elnyomásáról és elfogadásáról, az empátáról. Tehát, a dráma felől nézve, a tanulás olyan kreatív és aktív folyamat, amely a meglévő tudást és készségeket mozgósítja. Elismeri a fiatal saját tanulási forrásának értékét, a fiatalot pedig nem passzív befogadóként, hanem aktív jelentésadóként, jelentésteremtőként értelmezi (Deme, 2009).

A színház és a közönség

Tehát, a színház jelenthet sajátos tanulási formát és elvileg az előadások segíthetik az adott problémához való viszony kialakítását. Ehhez viszont fontos, hogy a kiválasztott problémák a legmegfelelőbb módon legyenek megfogalmazva és a közönség elé tárva. Viszont néha láthatjuk, hogy

ez nem minden előadásban tükröződik. Sok színházi ember beszél arról, hogy némely előadások mélysége és jelentősége kétségbevonható, hogy a darab mondanivalója nem hagy mélyebb nyomot a közönségben. Vannak akik úgy vélekednek, hogy a szó fokozatosan devalválódik, napról napra csökken a hitele és az átütőereje. Az előadásokon elhangzottak, a világ valósága helyett mindinkább csak szavakat tükröznek (Koltai, 1998). Azt, hogy a dráma és így a színház lényege is az akció, és nem a dikció, nem mindig lehet visszaigazolásként megkapni a hazai kortárs színháztól. Ezért is olyan nehéz néha ennek elfogadtatása tanfolyami körülmények között (Gabnai, 2011).

A színháztörténet arról tanúskodik, hogy egyes időkben a színház tömegeket mozgató látványosság és a közönséget személyesen érintő társadalmi esemény volt. A hosszú történeti múltra visszatekintve, a színjátékot egy olyan változás érintette, amely során elvesztette spontán, tömeges megmozdulás jellegét és mivoltában szolgáltató, szórakoztató műformája lett. Azt is kell mondani, hogy nem csak a színházi formák változtak, hanem azok is, akik a színházat nézik. Az aktív résztvevők lassan kiváltak a kollektív élményből, a nézők passzív szemlélők lettek, akik a színházat főképp szórakoztató intézménynek tekintik (Koltai, 1978).

Valójában nem a színház és nem a néző, hanem alapvetően a kettőjük közötti viszony változott meg és változik folyamatosan. Nehéz volna megmondani, hogy mikor és miben bomlik meg a színház és a közönség szövetsége, még nehezebb, hogy melyikük lett hűtlen a másikhoz.

A középiskolás közönség

Ma annak lehetünk tanúi, hogy a színházba járás egyre kevésbé természetes része a hétköznapi életnek, különösen a most felnövő generációkat illetően. Azt is tapasztalhatjuk, hogy sok fiatalnak egyre ismeretlenebb közeg lett a színház. Az okokat az ehhez szükséges családi vagy iskolai háttér hiányával vagy a borsos jegyárakkal magyarázzuk. Nem arról van szó, hogy egyáltalán nincsenek kifejezetten kamaszoknak készült színi előadások, - ugyanis azokból akad egy pár, - de még több kellene belőlük. Ezen kívül, az iskolai színházlátogatások általában az eleve kevés rokonszenvvel fogadott kötelező olvasmányok jobb-rosszabb adaptációinak megtekintésére korlátozódnak. Amikor a középiskolások beülnek a színházba, az általában azért van mert elhozzák őket. Előfordul az is, hogy sem az előadás előtt, sem utána, nem tudják, hogy mi volt a darab lényege, mondanivalója. Sok olyan fiatal van, aki nem tud mit kezdeni az előadással, akinek teljesen ismeretlen ez a világ. Ezért, megtörténhet az, hogy a fiatalok nem tudják értékelni azt, amit a színházi előadások mondani tudnak

nekik. Véleményük általában úgy oszlik meg, hogy tetszik, vagy nem tetszik nekik az előadás. A felnőttek színházról és egyes előadásokról alkotott gondolatát a színi kritikusok (újság-média) véleménye is formálja. Viszont amit a fiatalok beszélnek és gondolnak az előadásokról, azt ritkán ismerjük pontosan. Ezért, munkánk keretében hasznosnak tartottuk, hogy a középiskolások a színházról alkotott véleményét és hozzáállását megkérdezzük.

A középiskolások

A középiskolás (diák) kifejezést e kutatás igényére úgy tudjuk meghatározni, mint a 15-19 év közötti népeiséget, amelynek rendszeres középiskolai tanuló státusa van. A kutatásunk a harmadik évfolyam középiskolásait, tehát főleg a 18 éves diákokat vizsgálja. Erre az életszakaszra az attitűdök és vélemények kristályosítása jellemző. Szociális és személyi jellemzőket nézve, ez a korszak a személyiség autonómiája kialakításának korszaka. A kognitív szférában történő változások nagy hatással vannak a vélemények és az attitűdök újabb megjelenítésében és ez kihat arra, hogy a serdülők másként szemlélik az őket körülvevő világot. Ebben az időszakban aktívan kapcsolódnak be a felnőttek ideológiájába, így véleményeik azért is fontosak, mert a jövőbeli társadalmi és kulturális fejlődés hordozóiként is felismerhetők (Grandić, 2001).

A pedagógiai kutatás bemutatása

A kutatás célja feltárni, hogy milyen a most felnövőök színház iránti viszonya. Az alkalmazott empirikus kutatásunkban a harmadéves gimnazisták véleményét vizsgáljuk a színházról, mint művészeti formáról, amely fontos szerepet játszik a fiatalok személyiségformálásában. Az újvidéki Svetozar Marković Gimnázium tanulóinak véleményét vettük alapul, úgy gondolván, hogy ők lesznek a legalkalmasabbak az együttműködésre. A vizsgálattal azt próbáltuk feltárni: mi a középiskolások véleménye a színházról, járnak-e és milyen gyakran, szükségesnek tartják-e, érinti-e őket bármilyen módon? A Gimnázium 60 diákját kérdőíveztettünk, a válaszaik pedig a kérdőívbeli kérdések mennyiségi és minőségi elemzésével, az SPSS program segítségével lettek értelmezve. A kutatás teret ad arra, hogy a középiskolások feltárják a színházról és így a világról alkotott gondolkodásukat.

Hipotézis

Kutatásunk során abból a feltevésből indulunk ki, hogy:

- A) A középiskolások nem járnak gyakran színházba,
- B) A középiskolások többsége nem kedveli a színházi előadásokat,
- C) A középiskolások többsége nem ismeri fel a színház jelentőségét.

A kutatási eredmények bemutatása

A vizsgálatban elsősorban arra kértünk választ, hogy a középiskolások járnak-e színházba. Az eredmények alapján a középiskolások 68% -a válaszolt igennel arra a kérdésre, hogy jár-e színházba, 32%-a, viszont nem. A kapott adatok pozitívak, mert a vizsgált diákok többsége látogatja a színházat. Amikor pedig a színházba járás gyakoriságáról van szó, akkor a legtöbb válaszadó, vagyis a vizsgált személyek 42%-a azt válaszolta, hogy a színházba havonta 1-2 alkalommal jár, 24% -a egyszer sem megy színházba, 21% -a évente egyszer vagy kétszer, 8%-a egyszer 2-3 hónapban, 5% -a pedig havonta 3-5 alkalommal látogatja a színházat. Egyrészt a vizsgálat pozitív eredményt mutat ki, hiszen a diákok 42%-a azt válaszolta, hogy havonta 1-2 alkalommal jár színházba, másrészt pedig ha a vizsgált személyek 24% -át, amely egyszer sem megy színházba és a 21% -át, amely évente egyszer vagy kétszer látogatja a színházat összeadjuk, akkor még több a tanuló van aki nem jár gyakran színházba. Ily módon, a felmérés eredménye némileg igazolja azt a feltételezést, amely szerint a középiskolások többsége nem jár gyakran színházba. Továbbá, a kérdezettek közül csak 26% megy színházba saját kezdeményezésre szabadidejében, míg 74% csak akkor jár színházba, amikor azt az iskola szervezi. Ezen belül, amikor az iskola szervezi a színház látogatást, akkor a diákok 29%-a nem megy el. Az eredmények alapján látható az is, hogy a diákok 58%-a nem hajlandó a saját zsebpénzét színházi előadásokra költeni, még a 42% -a megtenné azt. Az eredmények azt is mutatják, hogy a diákok 63%-a akkor sem menne gyakrabban színházba ha a jegyek ára olcsóbb lenne. Megtudtuk azt is, hogy a diákok 97% -a inkább a filmnézést választja, míg csupán 3% -a nézni inkább a színházi előadásokat. Tehát, a fenti adatok azt mutatják, hogy a középiskolásoknak nincs színházlátogatási szokása, és megerősítik azt a feltételezésünket, amely alapján a középiskolások többsége nem jár gyakran színházba.

A kutatás fordulata akkor következett be, amikor a vizsgáltak 90% -a igennel válaszolt arra a kérdésre, hogy szereti-e nézni a színházi előadásokat, még csak a 10% válaszolt nemmel. A kapott adatok pozitívak, mivel diákok döntő többsége szívesen nézi a színházi előadásokat. Fontos hozzáadni, hogy a diákok 90%-a véli szükségesnek a színdarabokat, egy másik kérdés alapján pedig a diákok a

82% -a tartja fontosnak a színházat. Ezek az adatok tehát ellentmondanak azzal a feltételezéseinkkel, amelyek alapján a középiskolások többsége nem kedveli a színházi előadásokat és amelyek alapján a többségük nem ismeri fel a színház jelentőségét.

Figyelemfelkeltő az is, hogy a kérdezettek 66%-a legszívesebben vígjátékot szereti nézni, 15% inkább drámát, 6% musicalt, 6% balettet, 6% operát, és csak 1% -a kedveli a tragédiát. Fontos adat számunkra az az eredmény is, amely alapján a diákok 24%-a gyakrabban járna színházba, ha a kínálat másmilyen volna, 69% -a talán akkor járna gyakrabban, és csak 7%-a nem menne akkor sem. Elgondolkodtató az az eredmény is, amely alapján a diákok 54%-át érintik meg a színházi előadások, még 46% -ra nincsnek hatással. Az előadások a diákokra tett hatását vizsgálva 48% válaszolt úgy, hogy a színházi előadások pozitív érzelmi reakciókat váltanak ki, 34% -át meg gondolkodásra serkenti.

A kutatás eredményeinek összegzése

A kutatás alapján egyrészt bebizonyosodott az, hogy a középiskolások nem járnak gyakran színházba, vagyis, főleg csak akkor, ha azt az iskola szervezi. Másrészt viszont megtudhattuk, hogyha nem is járnak be gyakran, többségük mégis kedveli a színházi előadásokat, elismerik jelentőségét és értékesnek tartják a színházat.

A felnövekvő generációk már a digitális korban születtek. A fiatalok tevékenységei ma már egyértelműen az internet köré szerveződnek. A kultúra „nem digitális” termékei lehangolóan vannak a fiatalok körében. Mégis úgy tűnik, hogy a színház a „túlélő” műfajok körébe tartozik. Ugyanis, vizsgálatunk szerint bár a diákok 97% -a inkább filmnézést választja a színházi előadásokkal szemben, a jelen tanulmány ugyanezen tanulók pozitív hozzáállását is érzékelt a színházról. A pozitív vélemény a színházról azonban még egyáltalán nem jeletni azt, hogy a színház beépül a fiatalok művelődési világába. Több tényező létezik, amely gátolhatja a fiatalokat a színházlátogatástól. Elsőként a magas jegyárakat és a pénzhiányt szokták emlegetni, amely ugyan visszatérő probléma az élet minden területén, de kutatásunk azt sugallja, hogy nem a pénz a fő ok, amiért ritkán járnak a fiatalok színházba, inkább az érdektelenség. Korábbi vizsgálatokból is általánosan ismert, hogy a fiatalok jórészt passzívak és érdektelenek. Zöme elfogadja a tömegtrendeket. Kifejezett a kisebb ellenállás vonala és a konformizmus. Véleményünk szerint, hozzáállásuk okát a tájékozottság hiányában is

megtalálhatjuk. Az ifjúság számára gyakran nem eléggé figyelemkeltőek a médiában megjelentetett színházi programok. Ők sem tesznek meg mindent azért, hogy információkhoz jussanak, így jórészt informálatlanok maradnak. Másrészt a programok kidolgozásakor sem gondolnak eléggé erre a korosztályra. Méltán érezhetik úgy, hogy az előadások nem nekik szólnak, nem az ő problémáikkal foglalkoznak.

Tehát szükséges lenne beavatni a fiatalokat a színház világába és felkeltett érdeklődésüket fenntartani. Ehhez egy összetettebb művelődési stratégia szükséges, aminek a célja a fiatalok affinitásának és érdeklődésének fejlesztéséhez szükséges légkör megteremtése. A fiatalok kulturális értékformálásáról lenne szó, amely egyrészt különféle intézmények (színház, művelődési központ...), művelődési szervezetek, egyesületek, szakemberek és egyének együttműködéséből teremtődne meg. Az intézmények és szervezetek összekapcsolása mellett szükséges a médiumokat is megnyitni a fiatalok előtt és egy olyan interakciót bevezetni, amelynek segítségével koroszályukat érdeklő témákkal gazdagító a színház darabválasztása. Ezen kívül, a műfaj megismeréséhez, megértéséhez és megszerettetéséhez fontos szerepet játszik a befogadást támogató oktatás.

Az iskolapad

Az iskolában a diákok tanulásának elősegítésére egy-egy tantárgy keretében nem elég önmagában egy előadás, hanem a felvetett problémák továbbgondolhassára kell ösztönözni őket. Tanulmányunk elején arról volt szó, hogy a színházi előadások az ifjúság életében sajátos tanulási formát jelenthetnek. A színház speciális eszközrendszerének köszönhetően, a fiatalok általános emberi, társadalmi problémákat vizsgálnak meg az eljátszott cselekvéseken keresztül. Egy fiktív világ megteremtésén keresztül a színházi előadások valós világra vonatkozó tudástartalmakat idézhetnek fel és így a középiskolás közönségnek lehetőséget adhatnak arra, hogy részt vegyenek a létrehozás folyamatában. Így a fiatalok tanítása és nevelése nem fejeződik be az iskolában, sőt izgalmasabb folyamatok indulhatnak onnan kilépve. Viszont, hogy e tanulás valóban hatékony legyen, a fiatalokat fel kell készíteni. Rá kell mutatni arra, hogy a dráma egy csodálatos tanulási metódus lehet. A színpadon látottakat értelmezni kell, a fiataloknak alkalmat kell adni arra, hogy lássák, mi értelme lehet egy színházi előadásnak, amely elindíthat bennük gondolatokat, érzéseket. Ezt megoszthatják, megvitathatják másokkal. (Deme, 2009).

Problémafelvetés

Fontos megállapítani azt, hogy miben nyilvánul meg egy színházi előadás nevelő, okatató szerepe, vagyis, hogy mitől lesz olyan erős a történet, hogy érvényesen meg tudja szólítani a kamaszokat. A színházi programok sokféle alapanyagból dolgoznak: kortárs drámák, megtörtént események, de természetesen klasszikus darabokat is felhasználnak, amelyek többé-kevésbé korunk problémáiról is beszélnek. Ezekben belül, a dráma kézzelfogható és konkrét lehetőségeket teremt olyan témák vizsgálatához, amelyek más módon elvontak és hozzáférhetetlenek maradnának. A színházi előadásokban olyan értékekkel kívánatos találkozni, amik talán ma nincsenek hangoztatva, előtérbe helyezve, például a becsület, hűség, csapatszellem, az áldozathozatal. A tanulási folyamatra vonatkozóan a diákoknak olyan érvényes problémákat, kérdéseket, témákat kívánatos körülményre felkínálni, amelyek számukra is valóságos és számot tarthatnak érdeklődésükre. Fontos, hogy a színházi darabok fókuszában társadalmi kérdések vagy életkori sajátosságok álljanak. Ilyenkor feltevődik az a kérdés is, hogy mi van akkor, ha a diák egyáltalán nem reagál a felvetett problémákra, amikor semmihez sem tudják kötni a látottakat? Történik olyan, hogy a színházi alkotók generációja egy adott jelenséget problémának él meg, még ezeket a problémákat a középiskolások generációja sokszor nem is érzékeli (Kaposi, 1995).

Éppen ezért fontos, hogy a színházba látottak feldolgozása során valamilyen módon érintve legyenek a gyerekek, hogy lássák a problémákat. E miatt elmélyültebb megértésre kell törekedni és ennek érdekében a következő fázisokon kívánatos átvezetni a diákokat:

- [felkészítés: az órán átvett irodalmi mű értelmezése, a diákok felkészítése a színházi előadásra,
- [átélés: adott színházi eszközök segítségével az egyes szereplők gondolatainak, érzéseinek, cselekedeteinek megjelenítése
- [feldolgozás: a színházi formák nyelvi kódolása, a felmerülő probléma verbális körbejárása, gondolatcsere, a darab jellemző részleteinek feltárása.

Ezeket az eszközöket integrált módon kell alkalmazni. A probléma érzékelésében segíthet a felkészítő foglalkozás, hogy a diák átélje a szituációt. A felkészítés és az előadást követő elemzési foglalkozások a tananyaggal kapcsolatos lényegesebb történelmi, színház- és irodalomtörténeti információkat, háttérismereteket foglalnak össze, amelyek a diákok előzetes tudását egészíthetik ki. Lényeges az előadás után megtárgyalni a fontosabb kérdéseket és szempontokat, melyek a darab

megértéséhez nyújtanak segítséget. Ha az említett fázisokat célszerű módon alkalmazzuk, akkor a színházi előadások látogatása alapján a diákok tudomást szerezhetnek a színház működéséről, a színpad és térhasználat kreatív lehetőségeiről, a drámai szöveg színpadi működéséről, a nézői reakciók okairól, az előadások hatásmechanizmusáról és ezzel együtt a probléma könnyebb érzékeltetéséről is (Deme, 2009).

A tanár

Jelentős hatást gyakorolhat a tanár arra, hogy a diák reagálni tudjon a felvetett problémákra. A tanár a diák és a színház párbeszédében fontos mediátori szerepet játszhat, aki a formális pedagógia eszköztárát alkalmazva a közös gondolkodás színterét hozhatja létre. Természetesen, az első lényeges lépés, hogy a tanár felismerje azt, hogy a dráma kulcsfontosságú stratégia lehet a tanuláshoz szükséges viszony és hangulat megteremtéséhez. Ehhez viszont bizonyos szabályzási formákra kell támaszkodnia és bizonyos tanári attitűdökkel kell, hogy rendelkezzen. Elsősorban, a tanár saját maga számára is fel kell, hogy fedezze a tananyagot, hiszen ehhez próbálja a későbbiekben hozzásegíteni a fiatalokat. Biztatnia kell a diákokat, hogy ők maguk válasszák ki és értelmezzék a tananyag egyes részeit. A diákok minden egyes ötletes megmozdulását értékelnie kell, függetlenül azok alkalmazhatóságáról. Segíti a diákokat abban, hogy az adott pillanatban meglévő világméretűket a további tanulás értékes és hasznos forrásának tekintsék. Segít a diákoknak hidat építeni a már meglévő tudásuk és az iskolai tanulás során szerezhető ismereteik közé. Fontos az is, hogy a tanár segítse a diákokat saját kifejezőmódjuk megtalálásában, és abban, hogy azt a szituációk különböző változataiban alkalmazzák (Neelands, 1994). A fentiek alapján a tanár segítségével történő metaforikus gondolkodáson és problémamegoldáson keresztül megvalósuló feltárás hozzájárulhat az alábbi célok eléréséhez:

- A) felkészítés a társadalmi gyakorlatra, vagyis az életben is alkalmazható tudás megszerzése,
- B) az autonóm vélemény megfogalmazásának, kimondásának és megvédésének erősítése,
- C) a közösségi gondolkodás feltételeinek kialakítása,
- D) a nyelvi készségek színvonalának emelése,
- E) a diákok valódi motivációs bázisainak kiépítése, a tudás fogalmának átértékelése, ezzel együtt az előzetes tudás jelentőségének felismerése, a diákok érdeklődése a tanulásban (Deme, 2009).

A világot jelentő deszkák

Munkánk keretében a színházat társadalmi művészetként értelmeztük, amely tükrözi és megerősíti a különféle vallási és politikai hitrendszereket, morális és társadalmi eszméket. A színház kulturális értékekkel szorosan összefüggő társadalmi intézmény. A színházpedagógia is hasonló szempontokból vizsgálja a színház és fiatalok közti kapcsolatot. Amikor a pedagógia eszközul használja a drámát, akkor mindig egy olyan történetet keres, amellyel bemutathatja a közösség és az egyén közötti feszültségeket, átélhetővé és megérthetővé teheti a különböző szándékok és érdekek egymást erősítő vagy kioldó viszonyrendszerét, azaz modellhelyzeteket elemez. A hangsúly a társadalom működésének megértésén van, mégpedig úgy, hogy abban a passzív nézői és az aktív előadói szerep összeolvad. Ugyanis, a tudás minden formája társadalmi, vagyis egy adott társadalmon belül és által létrejövő képződmény. A dráma pedagógiai megközelítése jelentést ad egy olyan közegnek, ahol a felnövekvő generációk a közös gondolkodásra, a vélemények szabad artikulálására, a kultúránk jelenbe való szólítására, értékközvetítésre, a tudás határainak szélesítésére kapnak lehetőséget.

Megint, fontos megállapítani azt, hogy miben nyilvánul meg egy színházi előadás nevelő, okatató szerepe, vagyis, hogy mit kellene a fiataloknak megkapniuk az előadásokban ahhoz, hogy valóban színházi élményben részesüljenek.

Életkori jellemzők és a téma

Elsősorban, a színházi alkotók az általános életkori jellemzők figyelembe vételével kell, hogy készüljenek programjaik kivitelezésére. A tanulási folyamatra vonatkozóan a kiválasztott célkorosztályoknak olyan érvényes problémákat, kérdéseket, témákat kívánatos körüljárásra felkínálni, amelyek számukra is valóságok. Ugyanis, ha van olyan előadás, amely a tinédzserek problémáit ismeri vagy legalább közelít az ifjú nézőkhöz, akkor máris sikerülhet új embereket megnyerni az ügynek.

A színház szinte valamennyi irodalomtörténeti korszakból tart műsorán darabot. Hogyha, ezek az előadások érvényes problémákra alapoznak, akkor megmutathatják, hogy a klasszikus irodalmi művek is meg tudnak úgy szólalni a színpadon, hogy a diákok számára is ismerős lehet az, amiről beszél a mű, hogy gondolkodásra, beszélgetésre sarkallhatja őket. Fontos, hogy az ilyen előadásoknak legyen tanulási fókusz, valamin, hogy az jól behatárolható, értelmezhető és akár az iskolai tanmenethez is

kapcsolható legyen. A színházi eladások a meghatározott életkorú csoportokra kidolgozott programok bemutatásával, segíthetnek az iskolák által megadott nevelési problémák megoldásában is. A középiskolai tanulmányaikat végző diákok számára az irodalomtanítás szempontjából kiemelkedő fontosságúak lehetnek a színházi előadások. Magyarországon például, vannak darabok mint, a Bánk bán, Az ember tragédiája, a Három nővér, vagy a Hamlet, melyek olyan friss, provokatív szemléletű előadásban, elgondolkodtató értelmezésben kerültek színre, amely valóban vállalta a közvetítés feladatát, a keletkezés kora és a befogadás kora közötti időbeli távolság áthidalását. A színház ilyen törekvésekre támaszkodva, azt biztosíthatja, hogy előadásai ne legyenek unalmasak, porosak, miközben az eredeti művek leglényegesebb etikai, esztétikai kérdéseit exponáló interpretációikkal szembesíti a diákokat (Kaposi, 1995).

Színházi nyelv

Az is fontos kérdés, hogy milyen színházi nyelven szólhatunk a fiatalokhoz? Egyes szakirodalmak szerint, az európai kultúrában általában a realizmus a megszokott színházi stílus. Így a fiataloknak készülő előadások is többnyire ezt a nyelvet beszélik. Mivel a színházak mindig kísérleteznek, néhány próbálkozás történt e területen is, például a néző aktivizálása. E próbálkozásnak egyes kutatások szerint csak akkor van jeletősége, ha az akció a fiatalban történik és nem csak ha fizikai akcióban vesz részt. A színházi nyelv olyan is kell hogy legyen, hogy aktivizálja a nézőt, a középiskolást különösen. Az ún. „beavató színház” is érdekes lehet a fiataloknak. Itt a nagyszínpadokon megtartott, a rendező közbelépésével időnként megszakított, középiskolásoknak szánt darabok kidolgozott jeleneteket ilusztrálnak. Szemléltető jelenetek előadásszintű kidolgozásáról van szó, melyek néha irodalomrórákat helyettesítenek. Fontos hozzáadni, hogy a fiatalok számára a legjobb beavató színház az erős, élményt jelentő előadás lenne. (Kaposi, 1995).

Következtetés

A kutatásunk alapján egyrészt bebizonyosodott az, hogy a középiskolások nem járnak gyakran színházba, vagyis, főleg csak akkor, ha azt az iskola szervezi. Másrészt viszont megtudhattuk, hogy mégha nem is járnak be gyakran, többségük kedveli a színházi előadásokat, elismerik jelentőségét és értékesnek tartják a színházat. Ezek az adatok megérdemlik a figyelmet, színházi és pedagógiai szakma nézőpontból egyaránt, hiszen ha a diákok döntő többsége szívesen nézi a színházi előadásokat, akkor

könnyebb lesz hozzáállni annak a probléma megoldásához, hogy hogyan kovácsoljuk őket közösséggé, és hogyan szüntessük meg érdektelenségüket, empátiahiányukat és tájékozatlanságukat. A fiatal generáció bevezetéséért a művészet világába, a színház és az iskola egyaránt felelősek. Egyrészt, szükséges, hogy a színházak a fiatalok életkorát és érdeklődési köreit szemmel tartva, kifejezetten nekik készülő előadásokra is öszpontosítsanak, hogy a fiatal generációk nyelvén a 21. századhoz szóljanak előadásaik. A kiválasztott problémákat a legmegfelelőbb módon kell megfogalmazniuk, és a kamaszok elé tárniuk. Fontos, hogy a színház megpróbáljon új utakon elindulni, új hangsúlyokat keresni, új helyzeteket teremteni, és hogy kész legyen bekapaszkodni abba, ami által újjászülethet az előadások varázsa és teremtőereje. Másrészt, az iskolák és tanárok is jelentős szerepet töltenek be a diákjaik színházi kultúrához való kapcsolatának kialakításában. A felkészítő, elemzési foglalkozásokon az alapanyag, téma/fókusz, problémafelvetés módja, feldolgozás módja, történet és feldolgozás viszonya, jelentősen befolyásolhatják a színház nyelvének megértését és a diákok érdeklődésének felkeltését.

Kutatásunk alapján a kérdezettek legnagyobb része legszívesebben vígjátékot szeret nézni, ebből pedig azt feltételezhetjük, hogy a középiskolásoknak a színház szórakozást, kellemes időtöltést jelent. Az bizonyos, hogy a mozi, a televízió és a poszmodern összes látványosságformája kihat arra, hogy a fiatalok hogyan élik meg a színházat. A munka során pedig kiemeltük, hogy a színház felhasználható a társadalmi folyamatok megközelítésére. Tehát, a fiatalok színházra nevelésében a színházat társadalmi kontextusban kell vizsgálni. El kell érni azt, hogy a középiskolások megértsék a színház szellemiségét, hogy jelentősnek tartásák, hogy megtalálják helyüket a színházkultúrában. Ehhez szükséges az önnálóságra nevelés, illetve a törekvés arra, hogy a fiatalok a tanulás során kialakítsák a saját koncepcióikat, a saját elméleteiket és meghozzák a saját döntéseiket. Fontos, hogy életszemléletet formálhatnak, hogy ráirányíthassák az érdeklődést országos és világméretű gondokra.

Úgy érzem, hogy a színházpedagógiát a társadalmi részvétel gondolatával lehet összefüggésbe hozni, amelynek lényege, hogy az egyének minél sokrétűbben vegyenek részt a társadalmi és közösségi ügyekben, hogy több konkrét esetben nyilvánítsanak véleményt, hogy fogalmazzanak meg javaslatokat, sőt kerüljenek döntési helyzetbe. Ilyen szempontból a színházba látogatás nagyban hozzájárulhat a társadalmi felelőség minél szélesebb körű tudatosulásához.

Irodalom

- [Demcsák, K., Imre, Z. (2005), *Színház és szociológia határán*, Budapest: Kijárat kiadó.
- [Deme, J. (2009), *Színház és pedagógia*, Budapest: Káva Kulturális Műhely.
- [Gabnai, K. (2011), *Drámajátékok*, Budapest: Helikon kiadó.
- [Grandić, R., Gajić, O. (2001), *Teorije intelektualnog vaspitanja*, Novi Sad: Savez pedagoških društava Vojvodine.
- [Kaposi, L. (1995), *Színház és dráma a tanításban*, Budapest: Keresztasztal Színházi Nevelési Központ, Magyar Drámapedagógiai Társaság és Marczibányi Téri Művelődési Központ.
- [Koltai, T. (1978), *Színházfaggató*, Budapest: Gondolat.
- [Lengyel, Gy. (1970), *A színház ma*, Budapest: Gondolat.
- [Neelands, J. (1994), *Dráma a tanulás szolgálatában*, Budapest: Magyar Drámapedagógiai Társaság és Marczibányi Téri Művelődési Központ.

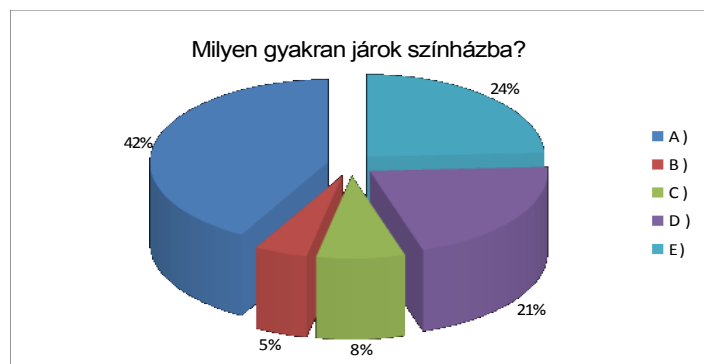
Mellékletek

Kutatási eredmények

1.diagram: Színház látogatás

Színház látogató vagyok.	f
IGEN	42
NEM	20

2.diagram: A színházba látogatás gyakorisága

Milyen gyakran járok színházba?	f
A) havonta 1-2 alkalommal	26
B) havonta 3-5 alkalommal	3
C) negyedévenként egyszer	5
D) évente egyszer vagy kétszer	13

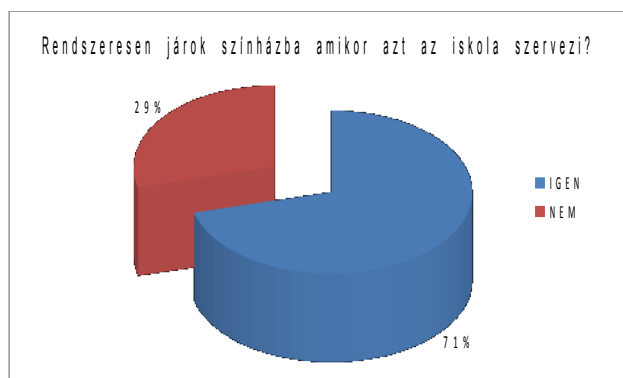
E) egyszer sem	15
----------------	----

3.diagram: Szervezett vagy szabadon választott színházba látogatás

Gyakrabban járok színházba:	f
A) amikor az iskola szervezi meg	62
B) a szabad időmben	22

4.diagram: Iskola által szervezett rendszeres színház látogatás

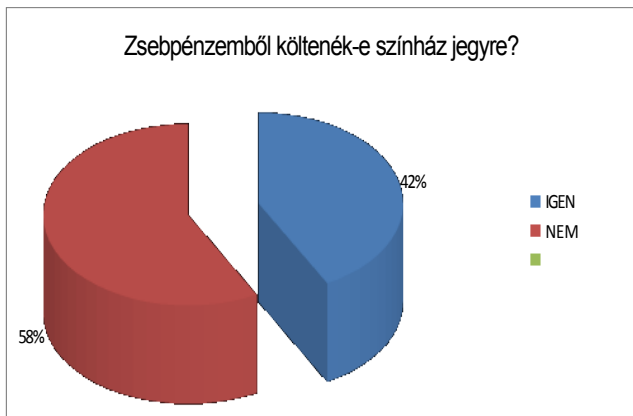
Rendszeresen járok színházba amikor azt az iskola szervezi?	f
IGEN	44
NEM	15

5.diagram: Színházi témák kapcsolata a tananyaggal

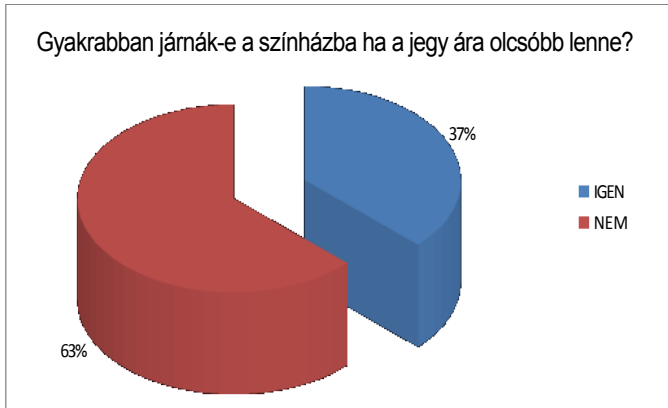
Az iskola által szervezett színházlátogatás alkalmával a darab a tananyaggal kapcsolatos?	f
IGEN	59
NEM	3

6. diagram: A zsebpénzük színházlátogatásra költségének hajlandósága

Zsebpénzemből költenék-e színház jegyre?	f
IGEN	24
NEM	38

7. diagram: Színházlátogatás gyakorisága és a jegyárak összefüggése

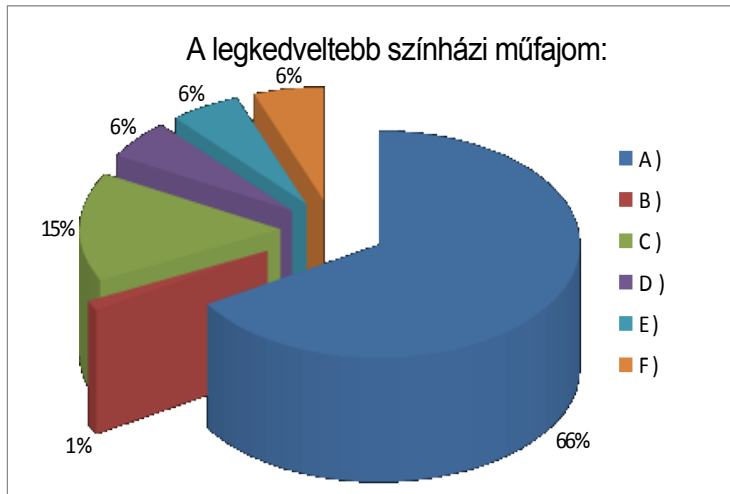
Gyakrabban járnák-e a színházba ha a jegy ára olcsóbb lenne?	f
IGEN	23
NEM	39

8. diagram: A színházi előadások kedvelése

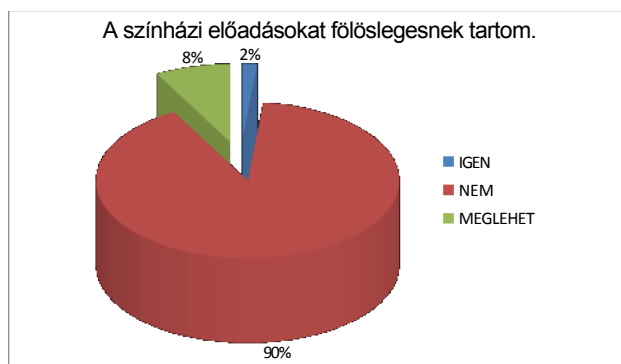
Szeretem a színházi előadásokat.	f
IGEN	56
NEM	6

9. diagram: A legkedveltebb színházi műfajok

A legkedveltebb színházi műfajom:	f
A) komédia	47
B) tragédia	1
C) dráma	11
D) musical	4
E) opera	4
F) balett	4

10.diagram: A színházi előadások szükségessége

A színházi előadásokat fölöslegesnek tartom.	f
--	---

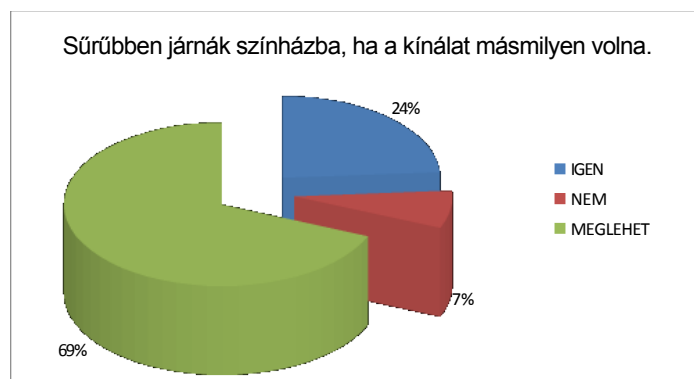
IGEN	1
NEM	56
MEGLEHET	5

11. diagram: A színházi darabok értékelése

Véleményem szerint vannak jó színházi darabok.	f
IGEN	32
NEM	0
MEGLEHET	30

12. diagram: Másmilyen kínálat iránti igény

Sűrűbben járnak színházba, ha a kínálat másmilyen volna.	f
--	---

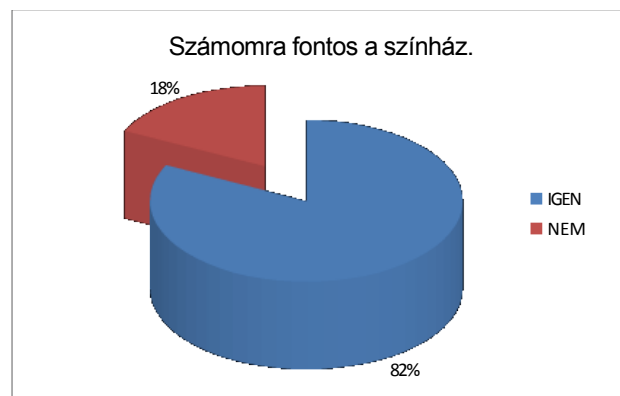
IGEN	16
NEM	5
MEGLEHET	46

13.diagram: Színházi előadás vagy film

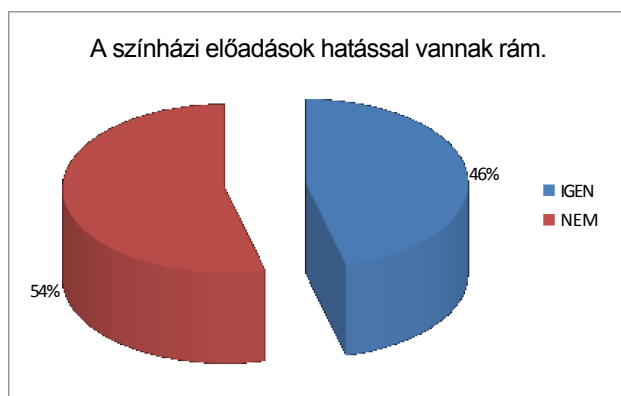
Gyakrabban nézek:	f
A) színházi előadásokat	2
B) filmeket (mozi, televízió stb.)	60

14.diagram: A színház jelentősége

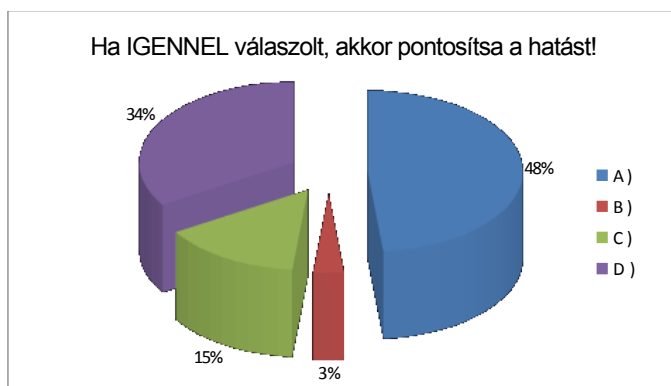
Számomra fontos a színház.	f
IGEN	51
NEM	11

15.1.diagram: A színház hatása

A színházi előadások hatással vannak rám.	f
IGEN	29
NEM	34

15.2.diagram: A színház hatása

Ha IGENNEL válaszolt, akkor pontosítsa a hatást!	f
A) pozitív érzelmi hatás	30
B) negatív érzelmi hatás	2
C) átlános műveltségem bővítése	9
D) gondolkodásra ösztönöz	21

Kérdőív minta

KÉRDŐÍV

Tisztelt Hölgyem / Uram!

Tanulmányom elkészítéséhez szükségem van az Ön közreműködésére, ezért kérem, segítse munkámat az alábbi kérdőív kitöltésével! A kérdőívvel a középiskolások színházról alkotott véleményét vizsgálom. A kérdőív kitöltése önkéntes és névtelen. Kérem, őszintén válaszoljon minden kérdésre.

Köszönöm az együttműködését!

1 . Színház látogató vagyok.

IGEN   NEM

2 . Milyen gyakran járok színházba?

- A) havonta 1-2 alkalommal
- B) havonta 3-5 alkalommal
- C) negyedévenként egyszer
- D) évente egyszer vagy kétszer
- E) egyszer sem

3 . Gyakrabban járok színházba:

- A) amikor az iskola szervezi meg
- B) a szabad időmben

4 . Rendszeresen járok színházba amikor azt az iskola szervezi?

IGEN   NEM

5 . Az iskola által szervezett színházlátogatás alkalmával a darab a tananyaggal kapcsolatos?

IGEN NEM

6 . Zsebpénzemből költenék-e színház jegyre?

IGEN NEM NÉHA

7 . Gyakrabban járnák-e a színházba ha a jegy ára olcsóbb lenne?

IGEN NEM

8 . Szeretem a színházi előadásokat.

IGEN NEM

9 . A legkedveltebb színházi műfajom:

A) komédia

B) tragédia

C) dráma

D) musical

E) opera

F) balett

10 . A színházi előadásokat fölöslegesnek tartom.

IGEN NEM MEGLEHET

11 . Véleményem szerint vannak jó színházi darabok.

IGEN   NEM   MEGLEHET

12 . Sűrűbben járnák színházba, ha a kínálat másmilyen volna.

IGEN   NEM   MEGLEHET

13 . Gyakrabban nézek:

A) színházi előadásokat

B) filmeket (mozi, televízió stb.)

14 . Számomra fontos a színház.

IGEN   NEM

15 .1. A színházi előadások hatással vannak rám.

IGEN   NEM

15. 2 Ha IGENNEL válaszolt, akkor pontosítsa a hatást!

A) pozitív érzelmi hatás

B) negatív érzelmi hatás

C) átlános műveltségem bővítése

D)   gondolkodásra ösztönöz

Köszönjük az együttműködést!